

Begränsningar i föräldrapenningen för föräldrar som kommer till Sverige med barn

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken och avslår yrkandena i följdmotionerna.

Regeringens förslag innebär att rätten till föräldrapenning för föräldrar som kommer till Sverige med barn anpassas efter barnets ålder. Om ett barn blir bosatt här i landet under det andra levnadsåret ska föräldrapenning lämnas under högst 200 dagar sammanlagt för föräldrarna. Vid flerbarnsfödelse ska det kunna lämnas ytterligare 76 dagar för varje barn utöver det första. Om barnet i stället blir bosatt i Sverige efter det andra levnadsåret ska föräldrapenning lämnas under högst 100 dagar sammanlagt för föräldrarna, och vid flerbarnsfödelse under ytterligare 38 dagar för varje barn utöver det första. De nuvarande åldersgränserna i föräldrapenningen vid fyra, åtta respektive tolv år bör gälla även för den förälder som får föräldrapenning enligt den föreslagna begränsningsregeln. Vidare föreslår regeringen att nuvarande bestämmelser i socialförsäkringsbalken om fördelning av dagar mellan föräldrarna, avstående av föräldrapenning, ersättningsnivåer och beräkning av föräldrapenning på sjukpenningnivå bör gälla även föräldrapenning som lämnas enligt den föreslagna begränsningsregeln. Om föräldrapenning lämnas enligt den föreslagna begränsningsregeln och den ena eller båda föräldrarna har fått en motsvarande föräldrapenningförmån enligt utländsk lagstiftning, ska den tid som den utländska förmånen har lämnats för räknas av.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2017.

I betänkandet finns fyra reservationer (M, SD, V, KD).

Behandlade förslag

Proposition 2016/17:154 Begränsningar i föräldrapenningen för föräldrar som kommer till Sverige med barn.

Sju yrkanden i följdmotioner.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Utskottets överväganden	5
Begränsningar i föräldrapenningen för föräldrar som kommer till Sverige med barn	5
Reservationer	13
1. Begränsningsregel i föräldrapenningen, punkt 1 (V)	13
2. Ytterligare begränsningar i föräldrapenningen, punkt 2 (M)	13
3. Ytterligare begränsningar i föräldrapenningen, punkt 2 (SD)	14
4. Föräldrapenning till dess att barnet fyller två år m.m., punkt 3 (KD) ...	15
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	16
Propositionen	16
Följdmotionerna	16
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	17

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Begränsningsregel i föräldrapenningen

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken (2010:110).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2016/17:154 och avslår motion

2016/17:3667 av Wiwi-Anne Johansson m.fl. (V).

Reservation 1 (V)

2. Ytterligare begränsningar i föräldrapenningen

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:3677 av Johan Forssell m.fl. (M) och

2016/17:3698 av Linus Bylund och Heidi Karlsson (båda SD).

Reservation 2 (M)

Reservation 3 (SD)

3. Föräldrapenning till dess att barnet fyller två år m.m.

Riksdagen avslår motion

2016/17:3695 av Aron Modig m.fl. (KD) yrkandena 1–4.

Reservation 4 (KD)

Stockholm den 18 maj 2017

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Fredrik Lundh Sammeli

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Lundh Sammeli (S), Johan Forssell (M), Mikael Cederbratt (M), Phia Andersson (S), Lars-Arne Staxäng (M), Yilmaz Kerimo (S), Solveig Zander (C), Rickard Persson (MP), Tina Ghasemi (M), Kerstin Nilsson (S), Linus Bylund (SD), Emma Carlsson Löfdahl (L), Wiwi-Anne Johansson (V), Aron Modig (KD), Teresa Carvalho (S), Mathias Tegnér (S) och Heidi Karlsson (SD).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet proposition 2016/17:154 Begränsningar i föräldrapenningen för föräldrar som kommer till Sverige med barn.

I delbetänkandet Begränsningar i föräldrapenningen för föräldrar som kommer till Sverige med barn (SOU 2016:73) lämnades de förslag som är aktuella i propositionen.

En promemoria med övergångsbestämmelser har tagits fram av en arbetsgrupp på Socialdepartementet (dnr S2016/06972/FST). Promemorian har remissbehandlats tillsammans med utredningens delbetänkande.

Propositionen är ett resultat av den migrationspolitiska överenskommelsen mellan regeringen och Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna. Kristdemokraterna står dock inte bakom de förslag i propositionen som är ett avsteg från migrationsöverenskommelsen.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut återges i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

Fyra motioner har väckts med anledning av propositionen. Förslagen i motionerna återges i bilaga 1.

Utskottets överväganden

Begränsningar i föräldrapenningen för föräldrar som kommer till Sverige med barn

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens lagförslag och avslår därmed yrkandet om avslag på propositionen. Riksdagen avslår även yrkanden om bl.a. ytterligare begränsningar av föräldrapenningen och föräldrapenning till dess att barnet uppnår två års ålder.

Jämför reservation 1 (V), 2 (M), 3 (SD) och 4 (KD).

Gällande ordning

Bosättningsbaserad föräldrapenning

Den som är bosatt i Sverige är enligt 5 kap. 9 § socialförsäkringsbalken (SFB) försäkrad för föräldrapenning på lägstanivå och grundnivå.

En person ska enligt huvudregeln i 5 kap. 2 § SFB anses vara bosatt i Sverige om han eller hon har sin egentliga hemvist i landet. Enligt 5 kap. 3 § första stycket SFB ska den som kommer till Sverige och kan antas komma att vistas här längre tid än ett år anses vara bosatt i landet.

Av 5 kap. 3 § andra stycket SFB framgår att en utlänning som enligt 4 § andra stycket folkbokföringslagen (1991:481) inte ska folkbokföras inte heller ska anses vara bosatt här. Enligt tredje stycket ska en person som är bosatt i Sverige och som lämnar landet fortfarande anses vara bosatt här om utlandsvistelsen kan antas vara längst ett år. I 5 kap. 4–8 §§ SFB finns avvikande regler för särskilda personkategorier.

Vid inflyttning till Sverige finns särskilda bestämmelser om försäkringskyddets tidsmässiga omfattning. Till den som bosätter sig i Sverige men inte är folkbokförd här får enligt 5 kap. 11 § SFB bosättningsbaserade förmåner inte lämnas för längre tid tillbaka än tre månader före den månad när anmälan om bosättningen gjordes till Försäkringskassan eller när Försäkringskassan på något annat sätt fick kännedom om bosättningen.

Till den som behöver ha uppehållstillstånd i Sverige får enligt 5 kap. 12 § SFB bosättningsbaserade förmåner lämnas tidigast fr.o.m. den dag när ett sådant tillstånd börjar gälla men inte för längre tid tillbaka än tre månader före det att tillståndet beviljades. Om det finns synnerliga skäl, får förmåner lämnas även om uppehållstillstånd inte har beviljats. Förmåner lämnas dock inte för tid när bistånd enligt lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. har lämnats till den försäkrade, om förmånerna är av motsvarande karaktär.

Föräldrapenningförmåner, ersättningsnivåer och avräkning

Föräldrapenningförmåner lämnas enligt 11 kap. 2 § SFB bl.a. i form av föräldrapenning för vård av barn med anledning av barns födelse.

Enligt 12 kap. 12 § SFB lämnas föräldrapenning med anledning av ett barns födelse under högst 480 dagar sammanlagt för båda föräldrarna. Vid flerbarnsfödelse lämnas föräldrapenning under ytterligare högst 180 dagar för varje barn utöver det första.

Föräldrapenning lämnas längst till dess att barnet har fyllt tolv år.

För tid efter det att barnet har fyllt fyra år lämnas föräldrapenning för högst 96 dagar sammanlagt för båda föräldrarna. Vid flerbarnsfödelse lämnas ytterligare högst 36 dagar för varje barn utöver det första. Fyraårsgränsen räknas från den dag när barnet fyller fyra år (prop. 2013/14:4 s. 72).

Enligt 12 kap. 17 § SFB kan den ena föräldern avstå rätten till föräldrapenning, utom de 90 s.k. reserverade dagarna på sjukpenningnivå, till den andra föräldern. De reserverade dagarna höjdes från 60 till 90 dagar på sjukpenningnivå genom en lagändring som trädde i kraft den 1 januari 2016 och som gäller barn födda fr.o.m. denna tidpunkt.

Föräldrapenning kan enligt 12 kap. 18 § SFB lämnas på tre nivåer: sjukpenningnivå, grundnivå och lägstanivå. Sjukpenningnivån innebär att föräldrarnas sjukpenninggrundande inkomst ligger till grund för beräkningen av föräldrapenningen (uppgår till ca 80 procent av inkomsten).

Föräldrapenning på grundnivå lämnas om föräldern saknar sjukpenninggrundande inkomst eller inte uppfyller vissa kvalificeringsvillkor (12 kap. 23 § SFB).

Av de 480 dagarna för vilka det kan lämnas föräldrapenning kan förmånen lämnas på sjukpenningnivå eller grundnivå för 390 dagar. För resterande 90 dagar lämnas föräldrapenning på lägstanivå (12 kap. 19 § SFB).

I de fall en förälder kommer till Sverige med barn kan föräldrapenning enligt 11 kap. 14 § SFB inte lämnas om föräldern för samma tid får motsvarande förmån på grundval av utländsk lagstiftning. Om en förälder har fått ersättning utbetald ska det göras en avräkning enligt reglerna i 12 kap. 33–34 a §§ SFB. Det innebär enligt huvudregeln att den tid som den utländska förmånen har betalats ut för ska räknas av från det högsta antal dagar som föräldrapenning kan betalas ut för. Avräkningen görs för den utländska förmånen oavsett vem av föräldrarna som har fått ersättning.

Propositionen

I propositionen föreslår regeringen att det införs en begränsningsregel om att rätten till föräldrapenning anpassas efter barnets ålder för föräldrar som kommer till Sverige med barn. Enligt regeringen ska regeln omfatta föräldrar och barn som inte tidigare har bott i Sverige samt föräldrar och barn som flyttar tillbaka till Sverige efter bosättning utomlands. Det kan också handla om barn som flyttar till Sverige men där en eller båda föräldrarna bor i Sverige sedan tidigare. Bestämmelsen ska vara neutral i förhållande till medborgarskap och

gälla såväl svenska som utländska medborgare och kan omfatta exempelvis svenska medborgare som flyttar hem efter en bosättning utomlands eller utländska medborgare som flyttar hit för att bo och arbeta.

Nuvarande bestämmelser om föräldrapenning innebär att föräldrar som kommer till Sverige med barn under barnets andra levnadsår har rätt till samma antal ersättningsdagar som föräldrar som föder barn i Sverige. För att åtgärda denna överkompensation och samtidigt minska de negativa konsekvenserna som en långvarig frånvaro kan innebära för möjligheten att etablera sig på arbetsmarknaden och i andra delar av samhället för föräldrar som kommer till Sverige med barn föreslår regeringen nu en begränsningsregel.

Rätten till föräldrapenning föreslås knytas till när barnet kan anses bosatt i Sverige och inte till föräldrarnas bosättning i landet. En sådan lösning är enligt regeringens mening inte så komplicerad som att knyta rätten till föräldrarnas bosättning i landet. Ett barn som blir bosatt i Sverige under sitt första levnadsår ska dock inte omfattas av begränsningsregeln eftersom dessa barn har stort behov av föräldrarnas omsorg på heltid och kan jämföras med barn som är bosatta i landet sedan födseln. Begränsningsregeln ska inte heller omfatta barn som adopteras.

I propositionen föreslås att föräldrapenningen ska motsvara det antal dagar med föräldrapenning som en genomsnittlig försäkrad använder efter barnets ettårs- respektive tvåårsdag. En genomsnittlig användning kan anses motsvara det behov av ledighet från arbetet och kompensation för inkomstförlust som föräldrarna har samt barnets omsorgsbehov. Barn som omfattas av begränsningsregeln kommer därmed enligt regeringen att få i stort sett samma möjlighet till föräldralediga föräldrar som de barn som omfattas av rätten till föräldrapenning från födseln. Om ett barn blir bosatt här i landet under det andra levnadsåret ska föräldrapenning kunna lämnas under högst 200 dagar sammanlagt för föräldrarna. Vid flerbarnsfödelse ska föräldrapenning kunna lämnas under ytterligare 76 dagar för varje barn utöver det första. Om barnet i stället blir bosatt efter det andra levnadsåret ska föräldrapenning kunna lämnas under högst 100 dagar sammanlagt för föräldrarna, och vid flerbarnsfödelse under ytterligare 38 dagar för varje barn utöver det första. Regeringen anser att det är rimligt att även för dessa föräldrar begränsa möjligheten till ett längre sammanhängande uttag av föräldraledighet till tiden när barnets behov av sammanhängande ledighet tillsammans med föräldrarna är som störst. Genom att begränsningen ges denna utformning kommer de barn som omfattas av begränsningsregeln att ha i stort sett lika stor möjlighet att få tillgång till föräldralediga föräldrar som de barn som omfattas av rätten till föräldrapenning från födseln. Detta innebär att barnen i de olika grupperna likabehandlas i större utsträckning än om begränsningsregeln hade varit mer omfattande.

Regeringen anser att övriga gränser för uttag av föräldrapenning bör gälla även för den som får föräldrapenning enligt begränsningsregeln. Det innebär att för barn som är födda eller adopterade 2014 eller senare lämnas föräldrapenning under högst 96 dagar från barnets fyraårsdag eller därmed likställd tidpunkt. För den som har rätt till 100 dagar med föräldrapenning enligt

begränsningsregeln kommer fyraårsgränsen att ha en begränsad effekt. Det finns dock fördelar med att låta nuvarande regler i socialförsäkringsbalken gälla i så stor utsträckning som möjligt även för dem som får föräldrapenning enligt begränsningsregeln. Regelverket blir enklare och mer lättöverskådligt med en sådan ordning. Av samma skäl anser regeringen att de befintliga åldersgränserna för hur länge föräldrapenning kan lämnas ska tillämpas. Det innebär att för barn födda eller adopterade 2014 eller senare lämnas föräldrapenning längst till dess att barnet har fyllt tolv år eller till den senare tidpunkt när barnet har avslutat det femte skolåret i grundskolan. För barn födda 2013 och tidigare gäller i stället att föräldrapenning lämnas längst tills barnet har fyllt åtta år eller till den senare tidpunkt när barnet har avslutat det första skolåret i grundskolan.

Även när det gäller fördelningen av föräldrapenningdagar mellan föräldrarna, avstående av föräldrapenning, ersättningsnivåer och beräkning av föräldrapenning på sjukpenningnivå ska nuvarande bestämmelser i socialförsäkringsbalken tillämpas. Enligt regeringen är syftet att betona att båda vårdnadshavarna har ett gemensamt och delat ansvar för barnet samt en individuell rätt till ersättning och föräldraledighet. Regelverket blir också mindre komplicerat och enklare att förstå och tillämpa. Även reglerna för de reserverade dagarna ska gälla enligt begränsningsregeln eftersom föräldrapenningen förutsätts delas lika mellan föräldrarna och det krävs ett aktivt avstående från den andra föräldern för att få möjlighet att använda fler än hälften av dagarna. För föräldrar som enligt begränsningsregeln får rätt till 200 dagar kommer maximalt 20 dagar på sjukpenningnivå att vara möjliga att avstå. Enligt regeringen är det otillfredsställande att ersättning på grundnivå inte omfattas av kraven för reserverade dagar och att föräldrar, enbart med motivet att de har låg eller ingen inkomst, inte uppmuntras att använda föräldrapenning på samma jämställda sätt som de som är berättigade till ersättning på sjukpenningnivå. Eftersom Utredningen om en modern föräldraförsäkring avser att återkomma i frågan i sitt slutbetänkande lämnar regeringen inte några förslag nu.

Regeringen föreslår att om föräldrapenning lämnas enligt den föreslagna begränsningsregeln och den ena av föräldrarna eller båda har fått en motsvarande föräldrapenningförmån enligt utländsk lagstiftning, ska den tid som den utländska förmånen har lämnats för avräknas. Förmånen ska räknas av från det högsta antal dagar som föräldrapenning hade kunnat lämnas för. Vidare bör enligt regeringens mening nuvarande regler om att dagarna i första hand ska avräknas från de dagar som föräldern själv skulle ha haft rätt till tillämpas även för föräldrapenning som lämnas enligt den föreslagna begränsningsregeln. Det är enligt regeringens mening rimligt att göra en faktisk avräkning i de fall när föräldern har fått utbetalt motsvarande utländsk förmån, och det gör regelsystemet mer enhetligt.

Lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2017. Äldre föreskrifter ska gälla för föräldrapenning som avser dagar före ikraftträdandet. Om föräldrapenning för

ett barn har beviljats för dagar före ikraftträdandet, ska begränsningsregeln inte tillämpas för föräldrapenning som avser dagar efter ikraftträdandet.

Regeringen kommer att följa upp den föreslagna begränsningsregelns effekter.

Motionerna

Johan Forssell m.fl. (M) begär i kommittémotion 2016/17:3677 ett tillkännagivande om att ytterligare skärpa regelverket. Enligt motionärerna bör möjligheten att ta ut föräldrapenning på grundnivå, dvs. för den som saknar arbetsinkomst, begränsas till 365 dagar för att öka deltagandet på arbetsmarknaden. Om någon är frånvarande från arbetsmarknaden under lång tid leder det dels till att träsklarna till jobb blir högre, dels till en ökad risk för långvarigt utanförskap. För att stärka arbetslinjen bör det för den som inte fått sitt första jobb och som lever på försörjningsstöd genomföras en växling mellan föräldrapenning, för dem som saknar sjukpenninggrundande inkomst, och en utökad avgiftsfri förskola om 30 timmar i veckan.

I kommittémotion 2016/17:3698 av Linus Bylund och Heidi Karlsson (båda SD) begärs ett tillkännagivande om föräldrapenning på grundnivå och lägstanivå för dem som inte är svenska medborgare. Enligt motionärerna bör åldern på barn som kommer till Sverige ligga till grund för hur många föräldrapenningdagar som eventuellt kan fås, men föräldrapenningen på grundnivå och lägstanivå bör förbehållas svenska medborgare. Detta skulle öka möjligheten till jämställda förutsättningar att bli en del av det svenska samhället. Vidare skulle det enligt motionärerna ge barn som kommit till Sverige bättre förutsättningar att ta till sig den nya kulturen och språket via förskola eller annan barnomsorg. Slutligen bör den som har för avsikt att bosätta sig permanent i Sverige, är i arbetsför ålder och inte har barn som kräver omsorg i hemmet stå till arbetsmarknadens förfogande i stället för att vara föräldraledig.

I kommittémotion 2016/17:3667 av Wiwi-Anne Johansson m.fl. (V) begärs avslag på propositionen. Motionärerna motsätter sig förslaget till begränsningsregel och anser att det är olyckligt att regeringen har valt en särlösning i stället för att avvakta att Utredningen om en modern föräldraförsäkring kommer med sitt slutbetänkande hösten 2017. Att bryta ut ett förslag nu gör att det blir svårt att bedöma effekter och särlösningar för vissa grupper. Det gör föräldraförsäkringen mer svåröverskådlig och begränsar utrymmet för en grupp som redan lever med stora begränsningar. Förslaget stärker inte heller jämställdheten. I motionen anges att en förälder enligt förslaget inte kommer att ha någon möjlighet att överlåta dagar på sjukpenningnivå till den andra föräldern om barnet är över två år, dvs. det är näst intill fråga om en individualiserad föräldraförsäkring. En individualiserad föräldraförsäkring för alla skulle förbättra jämställdheten i hela samhället och därmed åtgärda de problem som regeringen vill komma åt. Etableringen av nyanlända bör dock stärkas på andra sätt än de föreslagna.

I kommittémotion 2016/17:3695 av Aron Modig m.fl. (KD) yrkande 1 begärs att förslaget om att begränsa föräldrapenningen för föräldrar som bosätter sig i Sverige med barn som är äldre än ett år men yngre än två år ska avslås. Den delen av förslaget går enligt motionärerna utöver vad som angavs i migrationsöverenskommelsen. Motionärerna anser att barn upp till två års ålder är att betrakta som mycket små och därmed är i stort behov av sina föräldrar för omsorg och anknytning. Därför bör det också finnas en hög flexibilitet, så att föräldrarna själva kan avgöra hur stor del av den tiden de vill ha omsorgen om sina barn. I yrkandena 2 och 4 begärs tillkännagivanden om att nyanlända föräldrar ska erbjudas svenskundervisning med barntillsyn och att olika åtgärder måste vidtas för att förbättra förutsättningarna för nyanlända, inklusive nyanlända föräldrar, att etablera sig på arbetsmarknaden. Motionärerna anser att begränsningen av antalet föräldrapeningdagar för föräldrar som bosätter sig i Sverige med så små barn som ettåringar riskerar att leda till att främst kvinnor ändå är hemma med barnet, fast utan ersättning. För att göra det lättare för framför allt nyanlända kvinnor med små barn att etablera sig på arbetsmarknaden tidigare bör därför alla, oavsett om de har föräldrapenning eller inte, erbjudas barntillsyn vid svenskundervisning, som exempelvis sfi. Även förutsättningarna för nyanlända att etablera sig på arbetsmarknaden bör skyndas på och förbättras, och enligt motionärerna krävs det fler åtgärder än den nu föreslagna. Det skulle kunna vara introduktionsanställningar eller ett särskilt jobbskatteavdrag för föräldrar. För att nyanlända föräldrar ska kunna delta på arbetsmarknaden eller utbilda sig måste det också finnas tillgång till barnomsorg med god kvalitet. I yrkande 3 begärs ett tillkännagivande om att regeringen måste säkerställa att den berörda gruppen får tydlig information om övergångsreglerna. När det gäller övergångsreglerna är det enligt motionärerna mycket viktigt att det ges tydlig information om de nya bestämmelserna i tid och om lagändringens konsekvenser för de berörda grupperna.

Utskottets ställningstagande

Enligt nuvarande regelverk för föräldrapenning är det möjligt för en förälder som kommer till Sverige med äldre barn att vara frånvarande från arbetsmarknaden under mycket lång tid. En långvarig frånvaro från arbetsmarknaden kan göra det svårt för föräldrar som kommer till Sverige med barn att etablera sig på arbetsmarknaden men även i andra delar av samhället. I likhet med regeringen anser utskottet att de negativa konsekvenserna behöver minskas och att frågan lämpligen kan lösas genom en begränsningsregel. I nuläget är också en särregel en ändamålsenlig lösning för att avlägsna den överkompensation inom föräldrapenningen som föräldrar som kommer till Sverige med äldre barn kan få.

Utskottet delar regeringens bedömning att barn som kan anses bosatta i Sverige när de är yngre än ett år har stort behov av föräldrarnas omsorg på heltid. Dessa föräldrar bör därför få fortsatt rätt till 480 dagars föräldrapen-

ning. Om ett barn blir bosatt här i landet under det andra levnadsåret ska föräldrapenningen dock begränsas och kunna lämnas under högst 200 dagar sammanlagt för föräldrarna. Vid flerbarnsfödelse ska föräldrapenning kunna lämnas under ytterligare 76 dagar för varje barn utöver det första. Om barnet i stället blir bosatt i Sverige efter det andra levnadsåret ska föräldrapenning kunna lämnas under högst 100 dagar sammanlagt för föräldrarna, och vid flerbarnsfödelse under ytterligare 38 dagar för varje barn utöver det första. På detta sätt kommer de barn som omfattas av begränsningsregeln att ha i stort sett lika stor möjlighet att få tillgång till föräldralediga föräldrar som de barn som är bosatta i Sverige från födseln. Det innebär också att barnen i de olika grupperna likabehandlas i större utsträckning. Förslaget har utformats så att rätten till föräldrapenning ungefärligen motsvarar det antal dagar med föräldrapenning som en genomsnittlig försäkrad använder efter barnets ettårs- respektive tvåårsdag. Utskottet delar regeringens bedömning att den genomsnittliga användningen blir en god måttstock för det behov av ledighet som föräldrar har och att begränsningsregeln därför bör gälla från och med det andra levnadsåret.

Utskottet är medvetet om att enbart den nu föreslagna begränsningen i föräldrapenningen inte kommer att lösa problemet med att tiden för etablering ofta blir lång för föräldrar som kommer till Sverige med barn. Förslaget bör dock inte ses isolerat utan som en del i regeringens pågående arbete för att nyanlända personer ska komma ut på arbetsmarknaden. Utskottet noterar bl.a. att Arbetsförmedlingen och branscherna arbetar tillsammans med ett s.k. snabbspår för att göra det lättare för nyanlända att etablera sig på arbetsmarknaden. I snabbspåret ingår bl.a. utbildning i svenska redan på asylboenden. Utskottet noterar också att en särskild utredare har i uppdrag att föreslå åtgärder för att skapa ett sammanhållet system för mottagande och bosättning av asylsökande och nyanlända (dir. 2015:107). Utgångspunkten är att systemet ska främja en snabb etablering i arbets- och samhällslivet för de personer som beviljas uppehållstillstånd och stödja en effektiv och rättssäker asylprocess. Uppdraget ska slutredovisas i oktober 2017.

När det gäller yrkandet om ytterligare begränsningar i föräldrapenningen vill utskottet peka på att utskottet tidigare avstyrkt förslag om att föräldrapenning på grundnivå ska begränsas till 365 dagar. Riksdagen ställde sig bakom utskottets förslag (bet. 2016/17:SfU3, rskr. 2016/17:121). Utskottet gör inte nu någon annan bedömning. Utskottet anser vidare att lagstiftningen bör vara neutral i förhållande till medborgarskap och kan inte ställa sig bakom ett yrkande om att bara svenska medborgare ska kunna få föräldrapenning på grundnivå och lägstanivå.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 2016/17:3677 (M), 2016/17:3698 (SD) och 2016/17:3695 (KD) yrkandena 1, 2 och 4.

Utskottet delar bedömningen i motion 2016/17:3695 yrkande 3 om att det är viktigt att Försäkringskassan informerar berörda föräldrar om vad förändringarna innebär. Utskottet är medvetet om att det finns betydande svårigheter att nå ut till samtliga berörda föräldrar och vill också peka på vikten av att

Försäkringskassan informerar om förändringen genom ordinarie kanaler och särskilda insatser. Motionen får anses delvis tillgodosedd och avstyrks.

Utskottet anser i likhet med regeringen att övriga befintliga åldersgränser om fyra, åtta och tolv år i föräldrapenningen bör gälla även för den förälder som får föräldrapenning enligt begränsningsregeln eftersom föräldrar som kommer till Sverige har lika stort behov som andra av att kunna använda föräldraförsäkringen på ett flexibelt sätt. Sammantaget ser utskottet positivt på de lagförslag som presenteras i propositionen och föreslår att de antas av riksdagen. Utskottet tillstyrker därmed propositionen och avstyrker motion 2016/17:3667 (V).

Reservationer

1. Begränsningsregel i föräldrapenningen, punkt 1 (V)

av Wiwi-Anne Johansson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken (2010:110).

Därmed bifaller riksdagen motion 2016/17:3667 av Wiwi-Anne Johansson m.fl. (V) och avslår proposition 2016/17:154.

Ställningstagande

Etableringen av nyanlända bör stärkas på andra sätt än de nu föreslagna och propositionen bör därför avstyrkas. Det är olyckligt att regeringen har valt en särlösning i stället för att avvakta att Utredningen om en modern föräldraförsäkring kommer med sitt slutbetänkande hösten 2017. Att bryta ut ett förslag nu gör att det också blir svårt att bedöma effekterna, och särlösningar för vissa grupper gör föräldraförsäkringen mer svåröverskådlig och begränsar utrymmet för en grupp som redan lever med stora begränsningar. Förslaget stärker inte heller jämställdheten. En förälder kommer enligt förslaget inte att ha någon möjlighet att överlåta dagar på sjukpenningnivå till den andra föräldern om barnet är över två år. Detta innebär att det i praktiken blir en individualiserad föräldraförsäkring för denna grupp. Med en individualiserad föräldraförsäkring för alla skulle jämställdheten förbättras i hela samhället, och därmed skulle de problem som regeringen vill komma åt åtgärdas.

2. Ytterligare begränsningar i föräldrapenningen, punkt 2 (M)

av Johan Forssell (M), Mikael Cederbratt (M), Lars-Arne Staxäng (M) och Tina Ghasemi (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2016/17:3677 av Johan Forssell m.fl. (M) och

avslår motion

2016/17:3698 av Linus Bylund och Heidi Karlsson (båda SD).

Ställningstagande

För att öka deltagandet på arbetsmarknaden bör regeringen se över möjligheten att begränsa rätten att ta ut föräldrapenning på grundnivå, dvs. för den som saknar arbetsinkomst, till 365 dagar. Om en person är frånvarande från arbetsmarknaden under lång tid leder det dels till att trösklarna till jobb blir högre, dels till en ökad risk för långvarigt utanförskap. För att stärka arbetslinjen bör det för den som inte fått sitt första jobb och som lever på försörjningsstöd genomföras en växling mellan föräldrapenning, för dem som saknar sjukpenninggrundande inkomst, och en utökad avgiftsfri förskola om 30 timmar i veckan. Regeringen bör återkomma med förslag enligt det anförda.

3. Ytterligare begränsningar i föräldrapenningen, punkt 2 (SD)

av Linus Bylund (SD) och Heidi Karlsson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:3698 av Linus Bylund och Heidi Karlsson (båda SD) och

avslår motion

2016/17:3677 av Johan Forssell m.fl. (M).

Ställningstagande

Åldern på barn som kommer till Sverige bör utgöra grund för hur många föräldrapenningdagar som eventuellt kan fås, men föräldrapenningen på grundnivå och lägstanivå bör förbehållas svenska medborgare. Detta skulle öka möjligheten till jämställda förutsättningar att bli en del av det svenska samhället. Vidare skulle det ge barn som kommit till Sverige bättre förutsättningar att ta till sig den nya kulturen och språket via förskola eller annan barnomsorg. Den som har för avsikt att bosätta sig permanent i Sverige, är i arbetsför ålder och har barn som inte kräver omsorg i hemmet bör stå till arbetsmarknadens förfogande i stället för att vara föräldraledig. Regeringen bör återkomma med förslag enligt det anförda.

4. Föräldrapenning till dess att barnet fyller två år m.m., punkt 3 (KD)

av Aron Modig (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:3695 av Aron Modig m.fl. (KD) yrkandena 1–4.

Ställningstagande

Regeringens förslag om att begränsa föräldrapenningen för föräldrar som bosätter sig i Sverige med barn som är äldre än ett år men yngre än två år går utöver vad som angavs i migrationsöverenskommelsen. Barn upp till två år är att betrakta som mycket små och är därmed i stort behov av sina föräldrar för omsorg och anknytning. Därför bör det också finnas en hög flexibilitet, så att föräldrarna själva kan avgöra hur stor del av tiden de vill ha omsorgen om sina barn. Att begränsa antalet föräldrapenningdagar för föräldrar som bosätter sig i Sverige med så små barn som ettåringar riskerar att leda till att främst kvinnor ändå är hemma med barnet, fast utan ersättning. Någon begränsning av dagar under barnets andra levnadsår bör därför inte göras. När det gäller övergångsreglerna är det mycket viktigt att det ges tydlig information om de nya bestämmelserna i tid och om lagändringens konsekvenser för de berörda grupperna. Regeringen bör snarast återkomma med förslag enligt det anförda och om en ändring av begränsningsregeln.

För att ytterligare skynda på och förbättra förutsättningarna för nyanlända, inklusive nyanlända föräldrar, att etablera sig på arbetsmarknaden krävs fler åtgärder än den nu föreslagna. Det skulle kunna införas introduktionsanställningar eller ett särskilt jobbskatteavdrag för föräldrar. För att nyanlända föräldrar ska kunna delta på arbetsmarknaden eller utbilda sig måste det också finnas tillgång till barnomsorg med god kvalitet. För att göra det lättare för framför allt nyanlända kvinnor med små barn att etablera sig snabbare på arbetsmarknaden bör alla, oavsett om de har föräldrapenning eller inte, erbjudas barntillsyn vid svenskundervisning, som exempelvis sfi. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2016/17:154 Begränsningar i föräldrapenningen för föräldrar som kommer till Sverige med barn:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken (2010:110).

Följdmotionerna

2016/17:3667 av Wiwi-Anne Johansson m.fl. (V):

Riksdagen avslår proposition 2016/17:154 Begränsningar i föräldrapenningen för föräldrar som kommer till Sverige med barn.

2016/17:3677 av Johan Forssell m.fl. (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ytterligare skärpa regelverket och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3695 av Aron Modig m.fl. (KD):

1. Riksdagen avslår förslaget om att begränsa föräldrapenningen för föräldrar som bosätter sig i Sverige med barn som är äldre än ett år men yngre än två år.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att erbjuda nyanlända föräldrar svenskundervisning med barntillsyn och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen säkerställer tydlig information om övergångsreglerna till berörd grupp, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om olika åtgärder för att förbättra förutsättningarna för nyanlända, inklusive nyanlända föräldrar, att etablera sig på arbetsmarknaden och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3698 av Linus Bylund och Heidi Karlsson (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om föräldrapenning på grundnivå respektive lägstಾನivå för de som inte är svenska medborgare och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om socialförsäkringsbalken dels att 12 kap. 12 och 33 §§ ska ha följande lydelse, dels att det ska införas en ny paragraf, 12 kap. 45 a §, samt närmast före 12 kap. 45 a § en ny rubrik av följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***12 kap.****12 §**

Föräldrapenning med anledning av ett barns födelse lämnas under högst 480 dagar sammanlagt för föräldrarna.

Vid flerbarnsfödelse lämnas föräldrapenning under ytterligare högst 180 dagar för varje barn utöver det första.

Föräldrapenning med anledning av ett barns födelse lämnas under högst 480 dagar sammanlagt för föräldrarna, och vid flerbarnsfödelse under ytterligare högst 180 dagar för varje barn utöver det första.

Om ett barn blir bosatt här i landet under barnets andra levnadsår lämnas föräldrapenning under högst 200 dagar sammanlagt för föräldrarna, och vid flerbarnsfödelse under ytterligare högst 76 dagar för varje barn utöver det första. Om barnet blir bosatt här i landet efter det andra levnadsåret lämnas föräldrapenning under högst 100 dagar sammanlagt för föräldrarna, och vid flerbarnsfödelse under ytterligare högst 38 dagar för varje barn utöver det första.

För tid efter barnets fjärde levnadsår, räknat från barnets födelse eller därmed likställd tidpunkt, lämnas föräldrapenning dock under högst 96 dagar sammanlagt för föräldrarna, och vid flerbarnsfödelse under ytterligare högst 36 dagar för varje barn utöver det första.

33 §²

Om en förälder har fått en förmån enligt utländsk lagstiftning, som motsvarar föräldrapenning med anledning av ett barns födelse, ska den tid som den utländska förmånen har lämnats för räknas av från det högsta antal dagar som föräldrapenning kan lämnas för enligt 12 §.

Om rätten till föräldrapenning

Om rätten till föräldrapenning

¹ Senaste lydelse 2013:999.

² Senaste lydelse 2013:999.

inträder först under sådan tid som avses i 12 § tredje stycket och den ena av föräldrarna eller båda har fått en sådan utländsk förmån som ska räknas av enligt första stycket, ska avräkningen göras från det högsta antal dagar som föräldrapenning hade kunnat lämnas för enligt 12 § första *och andra styckena*.

inträder först under sådan tid som avses i 12 § *andra eller* tredje stycket och den ena av föräldrarna eller båda har fått en sådan utländsk förmån som ska räknas av enligt första stycket, ska avräkningen göras från det högsta antal dagar som föräldrapenning hade kunnat lämnas för enligt 12 § första stycket.

Antalet dagar för vilka föräldrapenning kan lämnas vid bosättning efter första levnadsåret

45 a §

När det gäller föräldrapenning för sådan tid som avses i 12 § andra stycket, ska vid flerbarnsfödelse föräldrapenning lämnas på sjukpenningnivå, dock lägst på grundnivå.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2017.
 2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för föräldrapenning som avser dagar före ikraftträdandet.
 3. Om föräldrapenning för ett barn har beviljats för dagar före ikraftträdandet ska 12 kap. 12 § i den äldre lydelsen tillämpas även för föräldrapenning som avser dagar efter ikraftträdandet.